

SALVADOR GINER

L'Institut d'Estudis Catalans,
hereu de Mercè Rodoreda

Al llarg de la seva existència centenària, l'Institut d'Estudis Catalans, com a acadèmia de les ciències i de les humanitats del país, ha rebut llegats i donacions de tota mena: bibliogràfics, documentals, econòmics i immobiliaris, que l'Institut ha agraït sempre per la generositat i la confiança que han suposat. Dins d'aquest context i amb gran sorpresa, la primavera de l'any 1983 va rebre la responsabilitat d'un nou llegat: la propietat intel·lectual de la gran escriptora Mercè Rodoreda.

Probablement, no sabrem mai les raons íntimes que van dur Mercè Rodoreda a prendre aquesta decisió. Per a ella, com per a la majoria de catalans, l'Institut d'Estudis Catalans significava, abans del 1939, el punt de referència de la llengua i de l'alta cultura catalanes, i després d'aquesta data, va ser el símbol de la seva persecució i de la seva voluntat de permanència. Per això, creiem que Mercè Rodoreda, a l'hora de deixar el seu llegat intel·lectual a una institució que fos representativa dels seus ideals i que, a la vegada, li oferís el rigor i les garanties necessàries, va triar l'IEC.

Com que les institucions les formen les persones, la representació de l'Institut d'Estudis Catalans es va personalitzar en la figura del seu secretari general, Ramon Aramon i Serra. Es van conèixer a París, quan ell visitava altres exiliats catalans que vivien a França, entre ells, Armand Obiols, responsable de la *Revista de Catalunya*. D'aquí va néixer una cordial amistat amb la novel·lista, que vivia en una *chambre de bonne* propietat de la germana de Lluís Nicolau d'Olwer, que va ser membre de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Unió Acadèmica Internacional. Quan anys després ella va anar a viure a Ginebra i feia escapades a Catalunya, i quan, més tard, es va instal·lar a Barcelona, sovint es retrobava amb els amics en dinars o sopars. En un d'aquests sopars, va manifestar a Ramon Aramon la seva inquietud sobre què passaria amb els seus drets d'autor quan ella no hi fos. I ell li va dir: «Deixa'ls a l'Institut». I aquí va quedar la cosa.

Mercè Rodoreda morí a Girona el dia 13 d'abril de 1983. En el seu testament, fet el setembre de 1975, designava la seva família hereva de les propietats immobiliàries i econòmiques i l'Institut d'Estudis Catalans hereu de la propietat intel·lectual. D'aquest fet, l'Institut d'Estudis Catalans no en va tenir coneixement fins que l'editor Joan Sales, propietari de Club Editor i un dels seus editors, ho va comunicar a Ramon Aramon mentre li feia lliurament de tres capses que contenien 1.540 fulls: novel·les inèdites, teatre i narracions breus. Aleshores, el Ple de l'IEC va acceptar el llegat davant notari i va designar una comissió, formada per Ramon Aramon, Pere Bohigas i Ramon Faus, perquè s'encarregués de gestionar el llegat.

L'any 1988, per commemorar els cinc anys de la mort de l'escriptora, es va inaugurar el jardí penjant de la Casa de Convalescència amb el nom de Jardí Mercè Rodoreda, en un acte públic presidit per Pasqual Maragall, llavors alcalde de Barcelona, i amb parlaments d'Emili Giralt, president de l'IEC, i de Joaquim Molas, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, i les intervencions artístiques de Rosa Novell i Ramon Muntaner. Posteriorment, l'any 1998, després de les obres de restauració i rehabilitació de la Casa de Convalescència, a proposta d'una altra membre de l'IEC, Maria Àngels Anglada, es va omplir aquest *locus amoenus* enmig del Raval de les plantes i les flors preferides de l'autora.

L'Institut d'Estudis Catalans, que feia poc temps havia adquirit algunes obres plàstiques de l'autora, conscient de la seva responsabilitat, va fer un pas més per preservar la memòria de l'escriptora i, per acord del Ple del dia 16 de setembre de 1991, va constituir la Fundació que porta el seu nom, amb la missió de gestionar la propietat intel·lectual de l'autora i vetllar per l'estudi i la difusió de la seva obra. I també va designar una Comissió Tècnica, encarregada de la gestió de la Fundació, que estava formada per membres de l'IEC, especialistes en literatura i amics personals de Rodoreda: Joaquim Molas, Jordi Sarsanedas i Joan Triadú.

Joaquim Molas, director de la primera tesi doctoral sobre l'obra de Rodoreda, era col·laborador d'Edicions 62, i en els anys seixanta li havia proposat alguns projectes editorials que ella va considerar molt interessants i que la van entusiasmar, com ara l'edició de les *Obres completes*, la revisió de la primera edició d'*Aloma*, i la publicació de *La meua Cristina i altres contes*. D'aquí va néixer una gran amistat que es perllongà fins a la mort de l'escriptora.

Joan Triadú, que visitava Armand Obiols a París, també va tenir el privilegi de poder conèixer l'escriptora. Quan ella feia escapades a Barcelona, procedent de París o de Ginebra, era de rigor passar a fer visita pel domicili del matrimoni Triadú. Val a dir que entre tots dos hi va haver una amistat basada en el respecte mutu.

El meu mestre Jordi Sarsanedas, que també va tenir una vella amistat amb Mercè Rodoreda, va promoure articles i entrevistes per a la revista *Serra d'Or*.

Una vegada constituïda la Fundació Mercè Rodoreda, l'IEC, l'any 1992, després d'haver adquirit a la família la totalitat de l'arxiu, i juntament amb l'obra plàstica, el va incorporar al patrimoni de la Fundació. Aquest arxiu, una vegada inventariat i catalogat, va ser obert al públic estudis i especialitzat l'any 1994.

La Fundació, des de la seva creació, convoca un premi anual i també ajuts per a la investigació, publica edicions i estudis relacionats amb l'obra de l'autora, custodia l'arxiu i la biblioteca i en gestiona el llegat.

No els vull atabalar amb dates. Em sembla, tanmateix, que aquesta *mica d'història* ens permet establir quins són els antecedents de la vinculació entre Mercè Rodoreda, l'Institut d'Estudis Catalans i la Fundació que porta el seu nom.

Avui, dia 10 d'octubre de 2008, es compleixen exactament cents anys del naixement de la nostra escriptora. És amb motiu d'aquest fet que volem celebrar aquest acte commemoratiu a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Fundació. No és la nostra voluntat fer un acte cerimoniós sinó manifestar públicament el més pregon agraïment

a la nostra autora, que va fer-nos confiança del seu llegat més preuat, la seva propietat intel·lectual. S'ha de dir que hi ha pocs precedents, o cap, en la literatura en què un escriptor hagi deixat la propietat intel·lectual a una institució amb la finalitat que la gestioni i la preservi.

No em pertoca a mi parlar de Mercè Rodoreda, perquè les persones que parlaran a continuació són grans coneixedors de l'obra i la figura de l'escriptora, i com he dit abans fins i tot van tenir el privilegi de compartir-hi la seva amistat i conèixer de prop una de les escriptores més importants de la narrativa catalana i europea contemporànies. Són els membres de la Comissió Tècnica de la Fundació Mercè Rodoreda, patrons de la Fundació i membres de l'Institut d'Estudis Catalans. Joaquim Molas i Joan Triadú, que han estat al capdavant del dia a dia de la vida de la Fundació des dels seus inicis. També intervindrà Joaquim Mallafrè, que es va incorporar a la Fundació com a patró l'any passat en substitució de Jordi Sarsanedas, que va morir el mes de novembre de 2006. No puc deixar passar aquest moment sense remarcar el record especial i l'empremta que ell va deixar en tots nosaltres.

En les seves intervencions, Joan Triadú ens farà una evocació personal de Mercè Rodoreda, Joaquim Mallafrè ens farà un esbós de la difusió de la seva obra més enllà de les nostres fronteres lingüístiques, i finalment, Joaquim Molas ens farà un balanç del que ha suposat fins ara la commemoració del centenari.

No puc acabar la meua intervenció sense unes paraules d'agraïment als membres de la Comissió Tècnica, i a Marta Viñuales, secretària tècnica, per la feina ben feta durant tots aquests anys, els quals han estat i són els veritables curadors del llegat de Mercè Rodoreda i, en especial, per la gran tasca que han portat a terme aquest any del centenari, en el qual han esmerçat moltes hores de dedicació perquè tot estigués a punt. També haig d'agrair la col·laboració de les institucions i de les persones que han fet possible que l'Any Rodoreda hagi estat una realitat, i en especial de la Institució de les Lletres Catalanes i de l'Institut Ramon

Llull, que han estat i continuen essent uns grans companys de viatge. No puc oblidar fer una menció especial als dos consellers, Joan Manuel Tresserras, conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, i Ernest Maragall, conseller d'Educació, que en tot moment ens han mostrat la seva confiança i col·laboració. I finalment, vull donar les gràcies a la Sociedad Estatal de Commemoraciones Culturales, adscrita al Ministerio de Cultura, i a la Fundació Caixa Catalunya, entitats que han donat suport a tot el projecte. I no voldria deixar de fer una menció especial al més d'un centenar d'entitats, universitats, associacions i centres escolars que han organitzat un conjunt d'activitats que sota el paraigua de l'Any Rodoreda han fet possible que el nom de Mercè Rodoreda arribés a tot arreu. I això ens ha permès constatar que l'escriptora, avui en el segle XXI, continua essent l'autora més universal de la narrativa catalana contemporània i alhora la més popular.

SALVADOR GINER

**President de l'Institut d'Estudis Catalans
i de la Fundació Mercè Rodoreda**